

Inguna Dimante

Komjaunietes
pūca nauda

ZVAIGZNE

821.174-31

Di 054

Natālijas Kugajevskas vāka dizains

Inguna Dimante

KOMJAUNIETES PŪRA NAUDA

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*

Redaktore *Gundega Sēja*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-3908.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Inguna Dimante, 2019

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2019

ISBN 978-9934-0-8065-4

PROLOGS

– Čau, vecmamm! – Unda nosvieda skolas somu un veikli pieglauda Mārai vaigu. – Čau, sīkais! – Pusaugu meitene pabužināja mazā brāļa gaišo cekulu.

– Ēdīsim pusdienas? – Māra gatavojās celties.

– Nē, nav laika. Gribu vēl pirms dejošanas ieskriet *Drogās*. Nopirkšu lūpu spīdumu. Neuztraucies, es skolā paēdu... Ko jūs tur abi skatāties? Ā, lielo ģeogrāfijas grāmatu? – Unda paķēra dejošanas tērpu un aizsteidzās.

– Un tu, Gvidiņ, negribi ēst? – Māra nobučoja mazdēla mīksto vaidziņu.

– Bilde! Parādi bildes!

– Nu labi, vēl drusku pašķirstīsim. – Māra iestutēja zēnu ērtāk klēpī.

Cik interesanti, ka viņu priekšā atvērtais eksemplārs mājās ir iedēvēts par lielo ģeogrāfijas grāmatu, kaut gan nosaukumā vārds “ģeogrāfija” nemaz nav minēts un arī Mārai tas saistās ar pavisam ko citu. Ar jaunību, ar vīrieti... Šiem diviem bērniem – Undai un Gvido – par tālaika notikumiem nav ne mazākās nojausmas. Nē, viņi jau īsti nevar iedomāties, ka ir bijis tāds laiks, kad viņu nemaz nebija, un ka viņu vecvecāki arī kādreiz ir bijuši jauni.

Toreiz – Māras jaunībā – arī grāmatas autoram pat iecere par šādu izdevumu vēl nebija radusies, tas notika vēlāk. Māra lielo ģeogrāfijas grāmatu ieguva, kad viņai jau bija 45 gadi. Tolaik Mārai bija labi pelnoša profesija, divi pieauguši dēli un kraha priekšā nonākusi laulība.

1. dağa

1. NODAĻA

Māra klusi ieslīdēja zāles pēdējā rindā. Labi, ka diena padevusies rudenīgi spilgta, tumšās saulesbrilles nešķītīs aizdomīgas, nepievērsīs liekus skatienus. Sieviete pašreiz nevēlētos, lai nejauša acs, meklējot vecus paziņas, piestātu pie viņas. Kaut gan izskats ar gadiem mainījies – iespējams, pat nepazītu.

Nevarētu teikt, ka telpā būtu vērojama drūzma, tomēr interesentu pietiek, pirmās rindas pilnībā aizpildītas. Murdoņa, paklusas sarunas. Māra redz vienīgi pakaušus. Vienu pakausi sieviete pazīst, patiesībā divus. Priekšā trešajā rindā apsēdies viņas dēls ar draudzeni. Jācer, ka neatskaņīsies. Nebūtu jau nekas liels – kāpēc lai Māra neierastos uz šo tematisko pasākumu? Turklāt tieši Vigo pirms pāris dienām pievērsa notikumam viņas uzmanību.

– Mammu, varbūt tu arī gribētu atnākt? Vecu disidentu saiets kā tāds jau tevi neinteresēs, bet viens no viņiem ir uzrakstījis grāmatu, un tur būs tās atvēršana. Grāmata "Pilskalns". Iedomājies – pilskalns, tieši kā mūsu dabas parkā. Autors ir disidents, padomju laikos emigrējis, vēlāk profesors, kultūras antropologs. Mums pārvaldē ieteica kā jaunajiem reindžeriem, un, re, avīzē arī sludinājums. Teika arī nāks.

Iezvanījās Vigo mobilais, un nu jau viņš runāja ar Teiku. Māra atlocīja avīzi. BRUNO... Uz mirkli skatiens

aizmiglojās. Tam jābūt viņam. “Disidents, emigrējis, pilskalns, Bruno” – pārāk daudz, lai tā būtu nejauša sakritība. Tātad tas ir viņš.

Esmu uztraukusies, Bruno. Aizlīdusi pēdējā rindā kā zaķpastala un vēlos tevi ieraudzīt. Es pieiešu pie tevis. Pēc tam. Vispirms klausīšos, tad tu droši vien rakstīsi autogrāfus, un pašās beigās es pieiešu pie tevis.

Ilgojos tevi ieraudzīt, Bruno. Vai tu mani pazīsi? Vai tu esi sirms? Vecuma rievām sejā? Salīcis? Nespēju iztēloties. Un, lai kā dzīve būtu mainījusi ārieni, man tu būsi tas pats Bruno. Arī es esmu mainījusies, vienīgi satraukums šobrīd dzēš pēdējos divdesmit piecus gadus.

Pastāv, protams, iespēja, ka tu mani neatcerēsies. Tomēr es tam neticu. Pat ja es tavā dzīvē būtu bijusi vien nenožīmīga epizode, tu nebūtu aizmirsis par naudu. Man tā ir līdzī. Visi 10 000 ASV dolāru. Somiņā. Esmu sieviete ar naudu. Bet sirds trīc cerībā, ka tavās atmiņās saistījos ar ko citu, nevis dolāru tūkstošiem somā.

Māra salika rokas krusteniski pār somiņu klēpī un centās atslābināt muguru pret atzveltni. Zāles priekšā pie garena galdiņa apsēdās vairāki kungī stipri gados. Sirmi un ar vecuma grumbām. Māras sirds sitās kā negudra, bet nevienā no vīriešiem nebija sazimējams Bruno. Vai viņš būtu tik stipri mainījies, ka Māra viņu vairs nepazīst? Vīrieši bija sākuši runāt, un viņa ieklausījās.

– Mums, protams, ļoti žēl, ka Bruno pats nesagaidīja šo brīnišķīgo mirkli, kad dzimtenē tiek izdota viņa grāmata. – *Miris? Tas nav iespējams! Vai tajā avīzē bija rakstīts, ka viņš ir miris?! Tur bija rakstīts par grāmatu.* – Izdevumā apkopots ne tikai apjomīgs zinātniskās izpētes materiāls

(*miris, miris, miris*), tas vienlaikus ir ģeogrāfisks ekskursus uz tām pasaules vietām, kurās Brunim laimējās pabūt, par ko liecina arī pievienotie fotoattēli. – *Miris*.

– Šī grāmata faktiski ir viss, ko sevī apvienoja Bruno. Viņš fascinēja ne tikai ar milzīgo fizisko enerģiju, bet arī ar dziļu domāšanu. Tieši Bruno savulaik uzkurināja ideju par pilskalniem. Vajadzēja vien padot ziņu, cikos vilciens, un bariņš ļaužu brauca. Kāpēc mēs braucām? Ko tad mēs tais pilskalnus darījām? Talkojām? Protams, bet tur virmoja brīvība, latviskā kopība. Vēl ilgi pirms atmodas. Tur skandējām nelegālu dzeju un arī šņabi iedzērām, protams. – *Miris. Tu esi miris. Es tevi nesatīkšu.*

Māras pleci sašļuka, viņa ieguma krēslā, kā zaudējusi ķermeņa satvaru, un vairs neraudzījās runātājā, bet skatījās uz savām sakrustotajām plaukstām, zem kurām somā glītā paciņā gulēja 10 000 ASV dolāru.

– Piedod, Brunī, ka mēs tikai tagad, pēc daudziem gadiem, esam realizējuši šo tavu grāmatas ieceri. Bet labāk vēlāk nekā nekad, un ceram, ka no mūžības pilskalna tu mūs redzi un tev šis pasākums rada patīkšanu. Caur nopietnību tu prati smaidīt, un tādu tevi lasītājs ieraudzīs fotogrāfijā uz grāmatas vāka. – *Vīrietis pacēla izdevumu un pavērsa publikas apskatei.*

Māra aizvēra acis. Lai gan grāmata atradās tālu zāles priekšā, viņai nepietika spēka skatīties. *Ne tagad, Bruno. Mājās. Vienatnē. Uz foto tu esot smaidošs. Vai tu smaidīji arī prombraucot? Es nespēju skaidri saskatīt, mūs šķīra loga stikls, tu biji patālu, un lija. Bet man gribas domāt: iekāpjot vilcienā, tu man uzsmaidīji.*

– Neviens negaidīja tik pāragru nāvi, – vīrietis turpināja runāt. – Latvijā mainījās vara, un Bruno kabatā

atradās biļete, lai atgrieztos. Bet sirds jau bija pārāk slima, un viņš nepaguva. Kādu laiku mēs uzskatījām, ka Bruno sevi izdedzināja darbā, nepārtrauktajās ekspedīcijās un zinātnē. Tomēr, kārtojot šo izdevumu publicēšanai, atrādām Bruno iecerētu grāmatas ievadu un sapratām, ka viņa sirdi aizlauza kas daudz dziļāks un personīgāks. Atļausos atvērt pirmo lapu un nolasīt. – Vīrietis izvilka no kabatas acenes, uzlika tās un atvēra grāmatu.

– “Mana dzīve ir piemērs vislielākajam paradoksam. Garam smokot komunistiskajā Latvijā, es domāju, ka patiesi brīvs un laimīgs kļūšu, vienīgi no turienes aizbraucot. Daudzus gadus es plānoju izkļūšanu brīvībā, līdz beidzot man šāda izdevība radās. Bez iespējas pārdomāt un bez iespējas atgriezties.

Sapnis tiešām daļēji guva piepildījumu. Emigrācijā varēju ceļot, elpot brīvību un realizēt sevi zinātnē. Profesionālie pētījumi kultūras antropoloģijā man ļāvuši viesoties gan unikālos pasaules nostūros, kur ļaudis joprojām dzīvo pirmatnējās kopienās, gan ultramodernās pilsētās. Uzzinātais un atklātais ir vairāk vērts par šauru zinātnes sfēru, tāpēc esmu nolēmis veidot šo izdevumu plašākai sabiedrībai.

Nosaukumā “Pilskalns” ietveršu lielo dzīves paradoksu: grāmatā nebūs neviena manas dzimtenes senču paugura; tajā atspoguļošu savus pasaules klejojumus, pētījumus un secinājumus. Visa mūsu civilizācija un zināšanas ir pierādījums milzu neredzama spēka esamībai, kuru man labpatīk saukt par pirmspēku. Taču tikai vienā vietā pasaulē es pats personīgi esmu izjutis šīs enerģijas klātbūtni – Latvijā. Kādā sentēvu pilskalnā divas dienas pirms aizbraukšanas no dzimtenes man laimējās nonākt saskarsmē ar parādībām, kuras grūti iekļaut mūsdienu civilizācijā. Bija

rāma, miglaina nakts, un es nebiju viens. Kopā ar mani bija jauna sieviete. Katru sava mūža dienu esmu vēlējies pie viņas atgriezties...”

Mārai tā bija par daudz. Jātiek ārā. Jāsameklē salvete un jānoslauka zem tumšajiem stikliem paslēptās asaras.

Parasta pēcpusdiena Rīgā, nekas ārēji nav mainījies – auto straume uz ielas, garāmgājēji. Vienīgi Māras būtība ir satricināta. Viena atsevišķa cilvēka personība izsista no līdzsvara. Vai to var redzēt vaibstos?

Māra piestāj pie kāda skatloga, viņa redz sevi kā spoguļi – četrdesmit piecus gadus veca sieviete, kuras izskatu varētu apskaust krietni jaunākas dāmas. Slaidis, labā kosmīmā tērpts augums. Tumši ķiršu nokrāsas mati veselīgā mirdzumā krīt līdz pleciem.

Es izlasīšu tavu grāmatu, Bruno. Vigo atnesīs, un es izlasīšu. Kādus spēkus tu tur esi apcerējis? Ne jau visus, to es zinu bez lasīšanas. Un arī necik īsts disidents tu nebiji, Bruno. Ak, bārmeni Bruno!

Māra pieskārs skatlogam, it kā vēlētos ar pirkstu galiem notīrīt atspulgu, aiztraukt divdesmit piecus gadus un ieraudzīt sevi tādu kā toreiz... Meitenes iesārti gaišie mati sprogojās. Tievs, gandrīz kaulains augums pašadītā džemperī. Nē, kad Māras dzīvē uz mirkli pazibēja Bruno, viņai mugurā bija padomju laikiem šiks apģērbs. Bija rudens tāpat kā tagad.

Es precīzi atceros datumu, Bruno. 1980. gada 20. oktobrī es uzzināju, ka Padomju Savienībā eksistē sekss.

* * *